

Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (stora avdelningen)

den 5 december 2017*

”Begäran om förhandsavgörande – Artikel 325 FEUF – Dom av den 8 september 2015, Taricco m.fl. (C-105/14, EU:C:2015:555) – Brottmål avseende mervärdesskattebrott – Nationella bestämmelser som föreskriver preskriptionstider som kan medföra straffrihet för brott – Hot som riktar sig mot unionens ekonomiska intressen – Skyldighet att underlåta att tillämpa varje bestämmelse i nationell rätt som kan äventyra medlemsstaternas uppfyllande av sina skyldigheter enligt unionsrätten – Principen om laglighet i fråga om brott och straff”

I mål C-42/17,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Corte costituzionale (Författningsdomstolen, Italien) genom beslut av den 23 november 2016, som inkom till domstolen den 26 januari 2017, i brottmålet

M.A.S.,

M.B.

ytterligare deltagare i rättegången:

Presidente del Consiglio dei Ministri,

meddelar

DOMSTOLEN (stora avdelningen)

sammansatt av ordföranden K. Lenaerts, vice ordföranden A. Tizzano, avdelningsordförandena L. Bay Larsen, T. von Danwitz, J.L. da Cruz Vilaça (referent), C.G. Fernlund och C. Vajda samt domarna A. Borg Barthet, J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev, M. Safjan, F. Biltgen, K. Jürimäe, M. Vilaras och E. Regan,

generaladvokat: Y. Bot,

justitiesekreterare: handläggaren R. Schiano,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 29 maj 2017,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

- M.A.S., genom G. Insolera, A. Soliani och V. Zeno-Zencovich, avvocati,
- M.B., genom N. Mazzacuva och V. Manes, avvocati,

* Rättegångsspråk: italienska.

- Italiens regering, genom G. Palmieri, i egenskap av ombud, biträdd av G. De Bellis, G. Galluzzo och S. Fiorentino, avvocati dello Stato,
- Europeiska kommissionen, genom P. Rossi, J. Baquero Cruz, H. Krämer och K. Banks, samtliga i egenskap av ombud,

och efter att den 18 juli 2017 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,
följande

Dom

- 1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 325.1 och 325.2 FEUF, såsom dessa bestämmelser har tolkats i domen av den 8 september 2015, Taricco m. fl. (C-105/14, EU:C:2015:555) (nedan kallad domen i målet Taricco).
- 2 Begäran har framställts i ett brottmål mot M.A.S. och M.B. avseende mervärdesskattebrott.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

- 3 I artikel 325.1 och 325.2 FEUF föreskrivs följande:

”1. Unionen och medlemsstaterna ska bekämpa bedrägerier och all annan olaglig verksamhet som riktar sig mot unionens ekonomiska intressen genom åtgärder som ska vidtas i enlighet med denna artikel och som ska ha avskräckande effekt och ge ett effektivt skydd i medlemsstaterna liksom i unionens institutioner, organ och byråer.

2. Medlemsstaterna ska vidta samma åtgärder för att bekämpa bedrägerier som riktar sig mot unionens ekonomiska intressen, som de vidtar för att bekämpa bedrägerier som riktar sig mot deras egna ekonomiska intressen.”

Italiensk rätt

- 4 I artikel 25 i den italienska konstitutionen föreskrivs följande:

”Ingen får lagföras annat än vid laga domstol.

Ingen får dömas till straff annat än med stöd av en lag som var i kraft när gärningen begicks.

Ingen får underkastas tvångsmedel förutom i fall som föreskrivs i lag.”

- 5 I artikel 157 i codice penale (strafflagen), i dess lydelse enligt legge n. 251 (lag nr 251) av den 5 december 2005 (GURI nr 285 av den 7 december 2005) (nedan kallad strafflagen), föreskrivs följande:

”Ett brott preskriberas när lika lång tid har förflutit som den i strafflagen föreskrivna maximala strafftiden för brottet i fråga, dock under alla omständigheter tidigast efter sex år när det gäller brott och fyra år när det gäller förseelser, även om enbart böter kan åläggas för dessa.

...”

- 6 Artikel 160 i strafflagen har följande lydelse:

”Preskriptionen avbryts genom fällande dom eller strafföreläggande.

Beslut om vidtagande av interimistiska åtgärder mot personer [och] beslut genom vilket förberedande förhandling fastställs avbryter också preskriptionen.

När preskriptionstiden har avbrutits börjar en ny preskriptionstid löpa från dagen för avbrottet. Om det rör sig om flera avbrytande åtgärder börjar preskriptionstiden löpa efter den senaste av dessa åtgärder. Emellertid kan de i artikel 157 fastställda tidsfristerna inte i något fall förlängas utöver dem som anges i artikel 161 andra stycket, utom för de brott som avses i artikel 51.3 bis och 51.3 quater i straffprocesslagen.”

- 7 I artikel 161 andra stycket i strafflagen stadgas följande:

”Med undantag för åtal enligt artikel 51.3 bis och 51.3 quater i straffprocesslagen kan ett preskriptionsavbrott inte i något fall medföra en förlängning av preskriptionstiden med mer än en fjärdedel av den maximala preskriptionstiden ...”

- 8 Enligt artikel 2 i decreto legislativo n. 74, nuova disciplina dei reati in materia di imposte sui redditi e sul valore aggiunto (lagstiftningsdekret nr 74 om nyreglering av skattebrott som gäller inkomstskatt och mervärdesskatt), av den 10 mars 2000 (GURI nr 76 av den 31 mars 2000) (nedan kallat lagstiftningsdekret nr 74/2000), döms den som genom bedrägeri upprättar en mervärdesskattedeklaration som anger fakturor eller andra handlingar som avser fiktiva transaktioner till fängelse i mellan ett och ett halvt år och sex år.

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

- 9 I domen i målet Taricco slog domstolen fast att artikel 160 sista stycket i strafflagen jämförd med artikel 161 i samma lag (nedan kallade de relevanta straffrättsliga bestämmelserna), i vilka föreskrivs att ett preskriptionsavbrott i brottmål avseende grova mervärdesskattebrott medför att preskriptionstiden enbart förlängs med en fjärdedel av sin ursprungliga löptid, kunde äventyra medlemsstaternas skyldigheter enligt artikel 325.1 och 325.2 FEUF, om nämnda nationella bestämmelser medför att effektiva och avskräckande påföljder inte kan vidtas i ett betydande antal fall av grova bedrägerier som riktar sig mot unionens ekonomiska intressen eller föreskrev längre preskriptionstider för bedrägeri som riktar sig mot den berörda medlemsstatens ekonomiska intressen än bedrägerier som riktar sig mot unionens ekonomiska intressen. Domstolen fann även att det ankom på behörig nationell domstol att ge artikel 325.1 och 325.2 full verkan genom att vid behov underlåta att tillämpa bestämmelser i nationell rätt som skulle kunna hindra den berörda medlemsstaten från att uppfylla sina skyldigheter enligt nämnda bestämmelser i EUF-fördraget.
- 10 Corte suprema di cassazione (Högsta domstolen, Italien) och Corte d'appello di Milano (Appellationsdomstolen i Milano), vilka hänskjutit frågorna om förenlighet med författningen till Corte costituzionale (Författningsdomstolen, Italien), anser att den regel som kan utläsas ur nämnda dom är tillämplig i de två mål som är anhängiga vid dessa domstolar. Förfarandena avser nämligen grova brott som omfattas av dekret nr 74/2000. Dessa brott skulle vidare vara preskriberade om de relevanta straffrättsliga bestämmelserna tillämpades trots att dessa brott annars kunde medföra fällande dom.

- 11 Corte d'appello di Milano (Appellationsdomstolen i Milano) betvivlar dessutom att skyldigheten i artikel 325.2 FEUF har respekterats i det vid denna domstol anhängiga brottmålet. Brottet deltagande i en brottslig sammanslutning i syfte att smugga tobak som framställts i utlandet, som föreskrivs i artikel 291 quater du decreto del Presidente della Repubblica n. 43, recante approvazione del testo unico delle disposizioni legislative in materia doganale (dekret från Republikens president om godkännande av en kodifierad version av tullagstiftningen) av den 23 januari 1973 (GURI nr 80 av den 28 mars 1973), även om det kan jämföras med de brott som omfattas av dekret nr 74/2000, såsom de som avses i de nationella målen, underkastas nämligen inte samma regler om längsta preskriptionstid som dessa brott.
- 12 Corte Suprema di cassazione (Högsta domstolen) och Corte d'appello di Milano (Appellationsdomstolen i Milano) anser att de i enlighet med den regel som angavs i domen i målet Taricco, ska underlåta att tillämpa den preskriptionstid som anges i de relevanta straffrättsliga bestämmelserna och avgöra respektive mål i sak.
- 13 Corte costituzionale (Författningsdomstolen) hyser tvivel om en sådan lösning är förenlig med överordnade principer i den italienska rättsordningen och med respekten för den enskildes oförytterliga rättigheter. Enligt denna domstol skulle en sådan lösning i synnerhet åsidosätta principen om laglighet i fråga om brott och straff vilken bland annat kräver att straffrättsliga bestämmelser har en tydlig utformning och inte tillämpas retroaktivt.
- 14 Corte costituzionale (Författningsdomstolen) har preciserat att i den italienska rättsordningen utgör de straffrättsliga preskriptionsbestämmelserna materiell rätt och omfattas av tillämpningsområdet för legalitetsprincipen i artikel 25 i den italienska författningen. Preskriptionsbestämmelser ska följaktligen föreskrivas i tydliga bestämmelser som var gällande vid den tidpunkt då det aktuella brottet begicks.
- 15 Mot denna bakgrund anser Corte costituzionale (Författningsdomstolen) att den av berörda nationella domstolar har ombetts pröva om kravet på ”fastställande”, vilket enligt författningen gäller för materiella straffrättsliga bestämmelser, har respekterats i den regel som angavs i domen i målet Taricco.
- 16 Det ska således för det första prövas om den berörda personen vid den tidpunkt det aktuella brottet begicks kunde veta att unionsrätten ålägger nationell domstol, på de villkor som fastställs i nämnda dom, att inte tillämpa de relevanta straffrättsliga bestämmelserna. Kravet att brottet och tillämpligt straff på förhand klart ska kunna fastställas av den som begått den straffbara handlingen framgår dessutom även av praxis från Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna avseende artikel 7 i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, som undertecknades i Rom den 4 november 1950 (nedan kallad Europakonventionen).
- 17 Den hänskjutande domstolen konstaterar för det andra att domen i målet Taricco inte tillräckligt klart preciserar de omständigheter som nationell domstol ska beakta för att fastställa ”ett betydande antal fall” som är en förutsättning för att tillämpa den regel som anges i denna dom och domen anger därför inga gränser för domstolarnas utrymme för skönsmässig bedömning.
- 18 Enligt den hänskjutande domstolen uttalar sig EU-domstolen i domen i målet Tarioco för övrigt inte om förenligheten av den regel som anges i domen med överordnade principer i italiensk statsrätt och domen har uttryckligen överlämnat denna uppgift till behöriga nationella domstolar. Den hänskjutande domstolen påpekar härvidlag att det, i punkt 53 i nämnda dom, angavs att om den nationella domstolen skulle besluta att underlåta att tillämpa de relevanta nationella straffrättsbestämmelserna, måste den även säkerställa att de berörda personernas grundläggande rättigheter respekteras. Den hänskjutande domstolen tillfogar att en sådan underlåtenhet att tillämpa ifrågavarande bestämmelser enligt punkt 55 i nämnda dom förutsätter att den nationella domstolen säkerställer att de tilltalades rättigheter inte kränks.

- 19 Den hänskjutande domstolen påpekar vidare att domstolen i domen i målet Taricco, enbart prövade frågan om förenligheten av den regel som anges i denna dom med artikel 49 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (nedan kallad stadgan) vad beträffar principen om förbud mot retroaktiv tillämpning. Domstolen har emellertid inte prövat den andra delen av principen om laglighet i fråga om brott och straff, det vill säga kravet att den straffrättsliga bestämmelsen ska vara tillräckligt tydlig. Det är nämligen här frågan om ett krav som är en del av medlemsstaternas gemensamma konstitutionella traditioner och som även föreskrivs i det skydd som ges av Europakonventionen och som således motsvarar en allmän unionsrättslig princip. Även om de straffrättsliga preskriptionsbestämmelserna i den italienska rättsordningen skulle betraktas som processuella, ska de tillämpas med stöd av tydliga regler.
- 20 Mot denna bakgrund beslutade Corte costituzionale (Författningsdomstolen) att vilandeförklara målet och ställa följande tolkningsfrågor till domstolen:
- ”1) Ska artikel 325.1 och 325.2 FEUF tolkas så, att domstolar som handlägger brottmål ska underlåta att tillämpa nationella preskriptionsregler vilka i ett betydande antal fall hindrar bekämpandet av grova bedrägerier som riktar sig mot unionens ekonomiska intressen, eller som föreskriver kortare preskriptionstider för bedrägerier som riktar sig mot unionens ekonomiska intressen än dem som föreskrivs för bedrägerier som riktar sig mot den berörda medlemsstatens ekonomiska intressen, även när denna underlåtenhet att tillämpa ovannämnda preskriptionsregler saknar en tillräckligt tydlig rättslig grund?
- 2) Ska artikel 325.1 och 325.2 FEUF tolkas så, att domstolar som handlägger brottmål ska underlåta att tillämpa nationella preskriptionsregler vilka i ett betydande antal fall hindrar bekämpandet av grova bedrägerier som riktar sig mot unionens ekonomiska intressen, eller som föreskriver kortare preskriptionstider för bedrägerier som riktar sig mot unionens ekonomiska intressen än dem som föreskrivs för bedrägerier som riktar sig mot den berörda medlemsstatens ekonomiska intressen, även när preskription enligt medlemsstatens rättsordning är en del av den materiella straffrätten och omfattas av legalitetsprincipen?
- 3) Ska [domen i målet Taricco] tolkas så, att domstolar som handlägger brottmål ska underlåta att tillämpa nationella preskriptionsregler vilka i ett betydande antal fall hindrar bekämpandet av grova bedrägerier som riktar sig mot unionens ekonomiska intressen, eller som föreskriver kortare preskriptionstider för bedrägerier som riktar sig mot unionens ekonomiska intressen än dem som föreskrivs för bedrägerier som riktar sig mot den berörda medlemsstatens ekonomiska intressen, även när denna underlåtenhet strider mot de övergripande principerna i medlemsstatens författning eller mot individens oförtytterliga rättigheter som erkänns i författningen?”
- 21 Genom beslut av den 28 februari 2017, M.A. S. och M- B. (C-42/17, ej publicerat, EU:C:2017:168), beslutade domstolens ordförande att bevilja den hänskjutande domstolens ansökan om att målen skulle handläggas skyndsamt enligt artikel 23a i stadgan för Europeiska unionens domstol och artikel 105.1 i domstolens rättegångsregler.

Prövning av tolkningsfrågorna

Inledande synpunkter

- 22 Domstolen erinrar om att förfarandet för begäran om förhandsavgörande i artikel 267 FEUF, genom att inrätta en dialog mellan domstolen och domstolarna i medlemsstaterna, syftar till att säkerställa en enhetlig tolkning av unionsrätten, samt säkerställa dess koherens, fulla verkan och autonomi (se, för ett liknande resonemang, yttrande 2/13 (unionens anslutning till Europakonventionen) av den 18 december 2014, EU:C:2014:2454, punkt 176).

- 23 Det förfarande som föreskrivs i artikel 267 FEUF utgör ett medel för samarbete mellan domstolen och de nationella domstolarna, genom vilket domstolen tillhandahåller de nationella domstolarna de uppgifter om tolkningen av unionsrätten som de behöver för att kunna avgöra anhängiga tvister (se, för ett liknande resonemang, dom av den 5 juli 2016, Ognyanov, C-614/14, EU:C:2016:514, punkt 16).
- 24 Det ska härvidlag påpekas att det ankommer på domstolen, när den besvarar tolkningsfrågorna, i enlighet med fördelningen av behörighet mellan unionsdomstolen och de nationella domstolarna, att beakta den faktiska och rättsliga bakgrunden till tolkningsfrågorna, såsom den angetts i beslutet om hänskjutande (dom av den 26 oktober 2017, Argenta Spaarbank, C-39/16, EU:C:2017:813, punkt 38).
- 25 Domstolen erinrar om att i det förfarande som ledde fram till domen i målet Taricco frågade Tribunale di Cuneo (domstolen i Cuneo, Italien) domstolen om tolkningen av artiklarna 101, 107 och 119 FEUF samt av artikel 158 i rådets direktiv 2006/112/EG av den 28 november 2006 om ett gemensamt system för mervärdesskatt (EUT L 347, 2006, s. 1).
- 26 I domen i målet Taricco fann domstolen det emellertid nödvändigt att tillhandahålla den italienska domstolen en tolkning av artikel 325.1 och 325.2 FEUF för att denna skulle kunna döma i det brottmål som var anhängigt vid den.
- 27 I det nationella målet har Corte costituzionale (Författningsdomstolen) ställt frågan om ett eventuellt åsidosättande av principen om laglighet i fråga om brott och straff vilket skulle kunna följa av skyldigheten, enligt domen i målet Taricco, att underlåta att tillämpa de berörda straffrättsliga bestämmelserna, mot bakgrund dels av att preskriptionsreglerna utgör materiell rätt i den italienska rättsordningen, vilket förutsätter att dessa regler är tillräckligt förutsebara för de berörda vid den tidpunkt när de straffbelagda gärningarna begås och att de inte kan ändras till deras nackdel i efterhand, dels av kravet att alla straffrättsliga bestämmelser ska vila på en tillräckligt tydlig rättslig grund för att ange ramen för och vägleda den nationella domstolens prövning.
- 28 Det ankommer således på domstolen att precisera, mot bakgrund av de frågor som har ställts av den hänskjutande domstolen avseende denna princip och som den hänskjutande domstolen inte kunde utläsa av domen i målet Taricco, hur artikel 325.1 och 325.2 FEUF ska tolkas i nämnda dom.

Den första och den andra tolkningsfrågan

- 29 Den hänskjutande domstolen har ställt den första och den andra frågan, som ska prövas gemensamt, för att få klarhet i huruvida artikel 325.1 och 325.2 FEUF ska tolkas så, att den ålägger en nationell domstol att, i ett brottmål om mervärdesskattebrott, underlåta att tillämpa nationella preskriptionsbestämmelser som är en del av materiell rätt, vilka utgör hinder för att utdöma effektiva och avskräckande påföljder i ett betydande antal fall av grovt bedrägeri som riktar sig mot unionens ekonomiska intressen eller föreskriver kortare preskriptionstider för bedrägeri som riktar sig mot dessa intressen än för bedrägerier som riktar sig mot den berörda medlemsstatens ekonomiska intressen, även när genomförandet av denna skyldighet innebär ett åsidosättande av principen om laglighet i fråga om brott och straff på grund av att tillämplig lag är otydlig eller att sistnämnda lag har tillämpats retroaktivt.
- 30 Domstolen erinrar om att det i artikel 325.1 och 325.2 FEUF föreskrivs en skyldighet för medlemsstaterna att bekämpa olaglig verksamhet som riktar sig mot unionens ekonomiska intressen genom åtgärder som ska vara avskräckande och effektiva, och en skyldighet att vidta samma åtgärder för att bekämpa bedrägerier som riktar sig mot unionens ekonomiska intressen, som medlemsstaterna vidtar för att bekämpa bedrägerier som riktar sig mot deras egna ekonomiska intressen.

- 31 Unionens egna medel består bland annat, enligt rådets beslut 2014/335/EU, Euratom av den 26 maj 2014 om systemet för Europeiska unionens egna medel, (EUT L 168, 2014, s. 105) av inkomster från tillämpningen av en enhetlig procentsats på de harmoniserade beräkningsunderlagen för mervärdesskatt, beräknade enligt unionens bestämmelser, och det föreligger därmed ett direkt samband mellan uppbörd av inkomster från mervärdesskatt enligt tillämplig unionsrätt och ställandet av motsvarande medel från mervärdesskatt till unionsbudgetens förfogande. Eventuella luckor i uppbörden av förstnämnda inkomster kan nämligen ge upphov till en minskning av sistnämnda medel (se, för ett liknande resonemang, dom av den 26 februari 2013, Åkerberg Fransson, C-617/10, EU:C:2013:105, punkt 26, och domen i målet Taricco, punkt 38).
- 32 Det ankommer på medlemsstaterna att säkerställa en effektiv uppbörd av unionens egna medel (se, för ett liknande resonemang, dom av den 7 april 2016, Degano Trasporti, C-546/14, EU:C:2016:206, punkt 21). Medlemsstaterna ska därför uppträda de belopp som motsvarar de egna medel vilka på grund av bedrägeri har undandragits unionens budget.
- 33 I syfte att säkerställa uppbörden av samtliga inkomster från mervärdesskatt och därigenom att värna unionens ekonomiska intressen, står det medlemsstaterna fritt att själva välja de sanktioner som ska vara tillämpliga. Dessa kan utgöras av administrativa sanktioner eller av straffrättsliga påföljder eller av en kombination av dessa båda sanktioner (se, för ett liknande resonemang, dom av den 26 februari 2013, Åkerberg Fransson, C-617/10, EU:C:2013:105, punkt 34, och domen i målet Taricco, punkt 39).
- 34 Domstolen erinrar dock för det första om att straffrättsliga påföljder kan vara nödvändiga för att på ett effektivt och avskräckande sätt bekämpa vissa fall av grovt mervärdesskattebedrägeri (se, för ett liknande resonemang, domen i målet Taricco, punkt 39).
- 35 Medlemsstaterna ska, för att uppfylla sina skyldigheter enligt artikel 325.1, säkerställa att grovt mervärdesskattebedrägeri som riktar sig mot unionens ekonomiska intressen beläggs med effektiva och avskräckande straffrättsliga påföljder (se, för ett likande resonemang, domen i målet Taricco, punkterna 42 och 43).
- 36 Medlemsstaterna ska således anses ha åsidosatt sina skyldigheter enligt artikel 325.1 FEUF när de straffrättsliga påföljder som antagits för att bestraffa grova mervärdesskattebrott inte säkerställer att mervärdesskatten i sin helhet kan uppbäras på ett effektivt sätt. Medlemsstaterna ska även säkerställa att de preskriptionsregler som föreskrivs i nationell rätt möjliggör att sådana bedrägerier bestraffas effektivt.
- 37 Enligt artikel 325.2 FEUF ska medlemsstaterna, för det andra, vidta samma åtgärder för att bekämpa bedrägerier som riktar sig mot unionens ekonomiska intressen, bland annat avseende mervärdesskatt, som de vidtar för att bekämpa bedrägerier som riktar sig mot deras egna ekonomiska intressen.
- 38 Vad beträffar följderna av att nationell lagstiftning eventuellt är oförenlig med artikel 325.1 och 325.2 FEUF följer det av domstolens praxis att denna artikel ålägger medlemsstaterna en skyldighet att uppnå ett precist resultat och det finns inte något villkor därvidlag avseende tillämpningen av den regel som anges i dessa bestämmelser (se, för ett likande resonemang, domen i målet Taricco, punkt 51).
- 39 Det ankommer således på behöriga nationella domstolar att säkerställa den fulla verkan av de skyldigheter som följer av artikel 325.1 och 325.2 FEUF och underlätta att tillämpa bestämmelser i nationell rätt, bland annat om preskription, som i ett brottmål om grovt mervärdesskattebedrägeri hindrar att det utdöms effektiva och avskräckande påföljder för att bekämpa bedrägerier som riktar sig mot unionens ekonomiska intressen (se, för ett likande resonemang, domen i målet Taricco, punkterna 49 och 58).

- 40 Domstolen erinrar om att de relevanta straffrättsliga bestämmelserna i punkt 58 i domen i målet Taricco har ansetts kunna utgöra hinder för den berörda medlemsstaten att uppfylla sina skyldigheter enligt artikel 325.1 och 325.2 FEUF, om dessa bestämmelser hindrade att effektiva och avskräckande påföljder utdömdes i ett betydande antal fall av grovt bedrägeri som riktar sig mot unionens ekonomiska intressen eller föreskrev kortare preskriptionstider för bedrägeri som riktade sig mot nämnda intressen än för bedrägerier som riktade sig mot denna medlemsstats ekonomiska intressen.
- 41 Det ankommer i första hand på den nationella lagstiftaren att anta preskriptionsregler som möjliggör att de skyldigheter som följer av artikel 325 FEUF efterlevs, mot bakgrund av de överväganden som domstolen angav i punkt 58 i domen i målet Taricco. Det ankommer nämligen på nämnda lagstiftare att säkerställa att den nationella straffrättsliga preskriptionsordningen inte innebär straffrihet för ett betydande antal fall av grovt mervärdesskattebedrägeri eller, med avseende på de tilltalade, inte är strängare för bedrägeri som riktar sig mot den berörda medlemsstatens ekonomiska intressen än för bedrägeri som riktar sig mot unionens ekonomiska intressen.
- 42 Domstolen erinrar om att den omständigheten att en nationell lagstiftare förlänger preskriptionstiden med omedelbar verkan, inbegripet för påtalade gärningar som ännu inte preskriberats, i princip inte innebär någon kränkning av principen om laglighet i fråga om brott och straff (se, för ett liknande resonemang, domen i målet Taricco, punkt 57 och den rättspraxis från Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna som anges i denna punkt).
- 43 Det ska härvidlag tilläggas att skyddet för unionens ekonomiska intressen genom straffrättsliga påföljder omfattas av delad befogenhet mellan unionen och medlemsstaterna i den mening som avses i artikel 4.2 FEUF.
- 44 Vid tidpunkten för de faktiska omständigheterna i det nationella målet hade inte den tillämpliga preskriptionsordningen för mervärdesskattebrott harmoniserats av unionslagstiftaren, vilken först delvis harmoniserades genom antagandet av Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2017/1371 av den 5 juli 2017 om bekämpande genom straffrättsliga bestämmelser av bedrägeri som riktar sig mot unionens finansiella intressen (EUT L 198, 2017, s. 29).
- 45 Republiken Italien var således fri att vid denna tidpunkt föreskriva i sin rättsordning att nämnda preskriptionsordning, i likhet med reglerna om brottsbeskrivning och fastställande av straffsätser, utgjorde materiell straffrätt och således, liksom sistnämnda regler, omfattades av principen om laglighet i fråga om brott och straff.
- 46 Behöriga nationella domstolar ska, när de i anhängiga mål beslutar att underlåta att tillämpa de relevanta straffrättsliga bestämmelserna, säkerställa att de grundläggande rättigheterna för personer som åtalats för ett brott respekteras (se, för ett liknande resonemang, domen i målet Taricco, punkt 53).
- 47 Det är tillåtet för nationella myndigheter och domstolar att tillämpa nationella normer för skydd av grundläggande rättigheter förutsatt att denna tillämpning varken undergräver den skyddsnivå som föreskrivs i stadgan, såsom den tolkats av domstolen, eller unionsrättens företrädare, enhetlighet och verkan (dom av den 26 februari 2013, Åkerberg Fransson, C-617/10, EU:C:2013:105, punkt 29 och där angiven rättspraxis).
- 48 Vad särskilt beträffar utdömande av straffrättsliga påföljder ankommer det på behöriga nationella domstolar att säkerställa att de rättigheter för de tilltalade som följer av principen om laglighet i fråga om brott och straff respekteras.

- 49 Enligt den hänskjutande domstolen skulle dessa rättigheter inte respekteras om de relevanta straffrättsliga bestämmelserna inte tillämpades i de mål som är anhängiga vid denna domstol, eftersom de berörda personerna inte rimligen kunde förutse, innan domen i målet Taricco meddelades, att artikel 325 FEUF förpliktar en nationell domstol att på de villkor som anges i denna dom underlåta att tillämpa nämnda bestämmelser.
- 50 Enligt samma domstol skulle nationell domstol dessutom inte kunna avgränsa det konkreta innehållet i de villkor som ska vara uppfyllda för att nämnda domstol ska underlåta att tillämpa dessa bestämmelser – det vill säga under antagandet att dessa hindrar utdömmande av effektiva och avskräckande påföljder i ett betydande antal fall av grovt bedrägeri – utan att överträda den gräns som gäller för denna domstols skönsmässiga bedömning enligt principen om laglighet i fråga om brott och straff.
- 51 Domstolen erinrar härvidlag om den betydelse som såväl i unionens rättsordning som i nationella rättsordningar tillmäts principen om laglighet i fråga om brott och straff, genom dess krav på att tillämplig strafflag ska vara förutsebar, tydlig och inte tillämpas retroaktivt.
- 52 Denna princip, som föreskrivs i artikel 49 i stadgan, förpliktar medlemsstaterna vid tillämpning av unionsrätten enligt artikel 51.1 i stadgan, vilket är fallet när de, för att uppfylla sina skyldigheter enligt artikel 325 FEUF, föreskriver straffrättsliga påföljder för mervärdesskattebrott. Skyldigheten att säkerställa en effektiv uppbörd av unionens medel får inte strida mot nämnda princip (se, analogt, dom av den 29 mars 2012, *Belvedere Costruzioni*, C-500/10, EU:C:2012:186, punkt 23).
- 53 Principen om laglighet i fråga om brott och straff är en del av medlemsstaternas gemensamma konstitutionella traditioner (se, vad beträffar principen om förbud mot retroaktiv tillämpning av strafflag, dom av den 13 november 1990, *Fedesa m.fl.*, C-331/88, EU:C:1990:391, punkt 42, och dom av den 7 januari 2004, *X*, C-60/02, EU:C:2004:10, punkt 63) och har kommit till uttryck i olika internationella fördrag, bland annat i artikel 7.1 i Europakonventionen (se, för ett liknande resonemang, dom av den 3 maj 2007, *Advocaten voor de Wereld*, C-303/05, EU:C:2007:261, punkt 49).
- 54 Det framgår av förklaringarna avseende stadgan om de grundläggande rättigheterna (EUT C 303, 2007, s. 17) att i överensstämmelse med artikel 52.3 i stadgan har den rättighet som garanteras i artikel 49 i stadgan samma innebörd och räckvidd som den som garanteras i Europakonventionen.
- 55 Vad beträffar de krav som följer av principen om laglighet i fråga om brott och straff erinrar domstolen för det första om att Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna har uttalat, avseende artikel 7.1 i Europakonventionen, att enligt denna princip ska straffrättsliga bestämmelser respektera vissa krav på tillgänglighet och förutsebarhet vad beträffar såväl brottsbeskrivningen som fastställande av straffet (se Europadomstolen, 15 november 1996, *Cantoni mot Frankrike*, CE:ECHR:1996:1115JUD001786291, § 29; Europadomstolen, 7 februari 2002, *E.K. mot Turkiet*, CE:ECHR:2002:0207JUD002849695, § 51; Europadomstolen, 29 mars 2006, *Achour mot Frankrike*, CE:ECHR:2006:0329JUD006733501, § 41, och Europadomstolen, 20 september 2011, *OAO Neftyanaya Kompaniya Yukos mot Ryssland*, CE:ECHR:2011:0920JUD001490204, § 567–570).
- 56 För det andra ska det påpekas att kravet att tillämplig lag ska vara tydlig, vilket är en oskiljaktig del av denna princip, förutsätter att lagen på ett tydligt sätt beskriver brotten och de straff som utdöms för dem. Detta villkor är uppfyllt när en enskild, av den relevanta bestämmelsens lydelse och vid behov, med hjälp av domstolarnas tolkning av lydelsen, kan utläsa vilka handlingar och underlåtenhetshandlingar som leder till straffrättsligt ansvar (se, för ett likande resonemang, dom av den 28 mars 2017, *Rosneft*, C-72/15, EU:C:2017:236, punkt 162).

- 57 För det tredje utgör principen om förbud mot retroaktiv tillämpning av strafflag bland annat hinder för att en domstol i ett brottmål utdömer straffrättslig påföljd för en handling som inte var förbjuden enligt en nationell regel som antagits innan brottet begicks eller skärper det straffrättsliga ansvaret för de åtalade (se, analogt, dom av den 8 november 2016, Ognyanov, C-554/14, EU:C:2016:835, punkterna 62–64 och där angiven rättspraxis).
- 58 Kraven på förutsebarhet, tydlighet och förbud mot retroaktiv tillämpning, vilka är en oskiljaktig del av principen om laglighet i fråga om brott och straff, tillämpas i italiensk rätt även på preskriptionsordningen för mervärdesskattebrott, såsom har konstaterats i punkt 45 i denna dom.
- 59 Härav följer att det ankommer på den nationella domstolen att pröva huruvida de krav som ställs i punkt 58 i domen i målet Tarecco – enligt vilken de relevanta straffrättsliga bestämmelserna hindrar utdömande av effektiva och avskräckande straffrättsliga påföljder i ett betydande antal fall av grova bedrägerier som riktar sig mot unionens ekonomiska intressen – medför en rättsosäkerhet i en italienska rättsordningen avseende fastställande av tillämplig preskriptionsordning som strider mot principen att tillämplig lag ska vara tydlig. Om så verkligen är fallet är nationell domstol inte skyldig att underlåta att tillämpa de relevanta nationella bestämmelserna.
- 60 De krav som angetts i punkt 58 i denna dom utgör vidare hinder mot att nationell domstol i fall där åtal har väckts för mervärdesskattebrott innan domen i målet Tarecco meddelades, underlåter att tillämpa de relevanta straffrättsliga bestämmelserna. Domstolen fann nämligen i punkt 53 i sistnämnda dom redan att dessa åtalade personer, på grund av att nämnda bestämmelser inte tillämpades, kunde ådömas påföljder som de med all sannolikhet skulle ha undgått om dessa bestämmelser hade tillämpats. Dessa personer skulle således retroaktivt underkastas strängare villkor om straffbarhet än de som var gällande vid den tidpunkt då brottet begicks.
- 61 Om den nationella domstolen skulle finna att skyldigheten att underlåta att tillämpa de relevanta straffrättsliga bestämmelserna strider mot principen om laglighet i fråga om brott och straff är den inte förpliktad att genomföra skyldigheten, även om genomförandet av skyldigheten skulle kunna bringa ett åsidosättande av unionsrätten att upphöra (se, analogt, dom av den 10 juli 2014, Impresa Pizzarotti, C-213/13, EU:C:2014:2067, punkterna 58 och 59). Det ankommer således på den nationella lagstiftaren att vidta nödvändiga åtgärder, vilket har fastslagits i punkterna 41 och 42 ovan.
- 62 Mot bakgrund av vad som har anförts ovan ska den första och den andra frågan besvaras som följer. Artikel 325.1 och 325.2 FEUF ska tolkas så, att den ålägger nationell domstol att, i ett brottmål avseende mervärdesskattebrott, underlåta att tillämpa nationella preskriptionsbestämmelser som är del av materiell rätt, vilka utgör hinder för att utdöma effektiva och avskräckande påföljder i ett betydande antal fall av grovt bedrägeri som riktar sig mot unionens ekonomiska intressen eller föreskriver kortare preskriptionstider för grovt bedrägeri som riktar sig mot dessa intressen än för bedrägerier som riktar sig mot den berörda medlemsstatens intressen, om inte en sådan underlåtenhet innebär ett åsidosättande av principen om laglighet i fråga om brott och straff, på grund av att tillämplig lag är otydlig, eller på grund av att en retroaktiv tillämpning av en lagstiftning skulle innebära strängare villkor om straffbarhet än vad som var gällande vid den tidpunkt då brottet begicks.

Den tredje frågan

- 63 Med beaktande av svaret på den första frågan och den andra frågan behöver den tredje frågan inte besvaras.

Rättegångskostnader

- ⁶⁴ Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (stora avdelningen) följande:

Artikel 325.1 och 325.2 FEUF ska tolkas så, att den ålägger nationell domstol att, i ett brottmål avseende mervärdesskattebrott, underlåta att tillämpa nationella preskriptionsbestämmelser som är en del av materiell rätt, vilka utgör hinder för att utdöma effektiva och avskräckande påföljder i ett betydande antal fall av grovt bedrägeri som riktar sig mot Europeiska unionens ekonomiska intressen eller föreskriver kortare preskriptionstider för grovt bedrägeri som riktar sig mot dessa intressen än för bedrägerier som riktar sig mot den berörda medlemsstatens intressen, om inte en sådan underlåtenhet innebär ett åsidosättande av principen om laglighet i fråga om brott och straff, på grund av att tillämplig lag är otydlig, eller på grund av att en retroaktiv tillämpning av en lagstiftning skulle innebära strängare villkor om straffbarhet än vad som var gällande vid den tidpunkt då brottet begicks.

Underskrifter